



Tarkastusmuistio

**Työn perusteella maahan muuttaneille  
tarjottavat asettautumis- ja  
kotouttamispalvelut sekä  
palvelujärjestelmän tehokkuus**

Liittyy tarkastukseen: Työperusteinen maahanmuutto -  
Maahanmuuttohallinnon tehokkuus, asiakaslähtöisyys sekä  
ulkomaisen työvoiman rekrytointi sosiaali- ja terveysalalle  
(13/2022)

Tekijä: Sari Hanhinen

Päivämäärä: 24.11.2022

Diaarinumero: D/480/04.07.02/2021

Lisätietoja: Sari Hanhinen

# Sisällys

<b>1</b>	<b>Johdanto.....</b>	<b>1</b>
<b>2</b>	<b>Saavatko työn perusteella maahan muuttavat ja heidän perheensä tarvitsemansa kotouttamis- ja asettautumispalvelut ja onko palvelujärjestelmä hallinnollisesti tehokas? .....</b>	<b>2</b>
	<b>Liite: Miten tarkastettiin.....</b>	<b>9</b>
	<b>Viitteet.....</b>	<b>11</b>

# 1 Johdanto

Kotoutumista ja maahan asettumista edistävät palvelut ovat Suomelle vetovoimatekijä, ja ne edesauttavat työperusteisten maahanmuuttajien ja heidän perheidensä jäämistä Suomeen. Yhä useampi maahanmuuttaja hakee Suomessa jatkolupaa työn perusteella<sup>1</sup>. Ulkomaalaisten työntekijöiden kotoutumiseen panostaminen on tutkimusten mukaan yhteiskunnalle erittäin kannattavaa<sup>2</sup>.

Tässä muistiossa esitetään ne Työperusteinen maahanmuutto -tarkastuksen havainnot, joiden perusteella vastataan tarkastuksen kysymykseen:

- Saavatko työperusteiset maahanmuuttajat ja heidän perheensä tarvitsemansa asettautumis- ja kotouttamispalvelut ja onko palvelujärjestelmä hallinnollisesti tehokas?

Tarkastuksen perusteella työperusteisten maahanmuuttajien kotouttamista voidaan tehostaa määrittelemällä nykyistä tarkemmin asettautumispalveluista vastaavat tahot ja heidän roolinsa sekä parantamalla valtion ja kuntien viranomaisten yhteistyötä. Lisäksi sähköinen tunnistautuminen tulisi ottaa käyttöön kaikissa maahantuloon liittyvissä palveluissa. Työperusteisille maahanmuuttajille tarjottavia kotouttamis- ja asettautumispalveluita tulisi vahvistaa ja vakiinnuttaa myös muissa kuin suurissa kaupungeissa.

Muistiossa on hyödynnetty tarkastuksen haastatteluja ja kyselyitä, joita kuvataan liitteessä.

## 2 Saavatko työn perusteella maahan muuttavat ja heidän perheensä tarvitsemansa kotouttamis- ja asettautumispalvelut ja onko palvelujärjestelmä hallinnollisesti tehokas?

Kotouttamis- ja asettautumispalvelujen avulla edistetään Suomessa viihtymistä ja maahan jäämistä

Tarkastuksessa kuullut asiantuntijat olivat yksimielisiä siitä, että kotouttamis- ja asettautumispalvelut ovat tärkeä pitovoimatekijä, jolla edesautetaan työperusteisten maahanmuuttajien ja heidän perheidensä viihtymistä ja jäämistä Suomeen. Maahanmuuttoviraston tilastojen perusteella yhä useampi maahanmuuttaja hakee Suomessa jatkolupaa. Vuonna 2021 jatkolupia työnteon perusteella myönnettiin 12 992, mikä oli 2 531 lupaa enemmän kuin edellisenä vuonna. Oleskeluoikeuttaan työn perusteella jatkoivat yleisimmin Ukrainan, Venäjän ja Intian kansalaiset.<sup>3</sup>

Yrityksille suunnattuun kyselyyn vastanneista peräti 66 prosenttia oli täysin tai osittain samaa mieltä väitteestä ”työperusteiset maahanmuuttajat sopeutuvat Suomeen hyvin”. Työperusteiseen maahanmuuttoon liittyville hankkeille suunnatussa kyselyssä näkemykset jakautuivat enemmän. Vastaajista 35 prosenttia oli osittain samaa mieltä siitä, että työperusteiset maahanmuuttajat sopeutuvat Suomeen hyvin. Suomeen jäämistä edistävinä tekijöinä vastaajat pitivät

- perheenyhdistämisen mahdollistamista, puolison työllistymistä
- suomen kielen opetusta, englanninkielisiä kouluja omalla paikkakunnalla
- sujuvia viranomaisprosesseja, monikielisiä ohjaus- ja neuvontapalveluja sekä toimivia kotouttamis- ja asettautumispalveluja
- suvaitsevaista asenneilmapiiriä, työntekijöiden arvostamista työpaikoilla.

Työn perusteella Suomeen muuttavien korkeakoulutettujen osaajien integroitumista selvittäneessä tutkimuksessa havaittiin, että osaajien tyytyväisyys elämään, perheen luomat sosiaaliset verkostot ja maahan sopeutuminen olivat yhteydessä odotettuun asumisaikaan Suomessa. Sen sijaan asuinpaikan sijainti, kansallisuus tai etninen tausta eivät vaikuttaneet osaajien tyytyväisyyden kokemukseen. Integroitumisen suurimmat haasteet olivat suomalaisten ystävien ja kontaktien saanti.<sup>4</sup>

Tutkimusten mukaan Suomi on yksi parhaita maita perustaa perhe turvallisen ympäristön, yhteiskunnan tasa-arvoisuuden ja korkealaatuisen opetuksen vuoksi<sup>5</sup>. Pitovoimaa lisäviksi tekijöiksi on havaittu myös puhdas luonto, kaupunkien viihtyisyys, toimiva yhteiskunta ja asumisen hintataso<sup>6</sup>. Samaan aikaan on huomioitava, että globaali kilpailu osaajista on kovaa. Tutkimuksen mukaan Suomi on 22. houkuttelevin maa kansainväliselle työvoimalle<sup>7</sup>.

### Työperusteiset maahanmuuttajat jäävät vaille kotoutumista edistäviä palveluita

Eduskunnan tarkastusvaliokunnan mukaan työn perusteella maahan muuttavien kotouttamispalveluita tulisi parantaa. Kotoutumista edistävät palvelut toteutuvat kunnissa eri tavoin, ja kuntien valmiudet tehokkaan kotouttamistoiminnan organisointiin vaihtelevat suuresti. Kaikki kotouttamispalveluihin oikeutetut maahanmuuttajat eivät tiedä palveluista tai osaa hakeutua heille tarpeellisten palveluiden piiriin, koska kotoutumisen palvelujärjestelmä on monimutkainen.<sup>8</sup>

Tarkastuksen kyselyyn vastanneista yritysten ja hankkeiden edustajista 55 prosenttia oli sitä mieltä, että työn perusteella maahan muuttavien aktiivista kotoutumista on viime vuosina vahvistettu, tehostettu ja nopeutettu. Vastaajista 61 prosenttia oli sitä mieltä, että työperusteinen maahanmuuttaja on oikeutettu kaupungin tai kunnan järjestämiin kotouttamispalveluihin. Vastaajista 68 prosenttia katsoi, että palveluihin ovat oikeutettuja tämän perheenjäsenet. Tästä huolimatta työperusteisten maahanmuuttajien kotouttaminen on

edelleen vähäistä, koska kunnissa heidän ei katsota kuuluvan kotoutumislain piiriin. Myös maahanmuuttajien tietämys palveluista on heikko. Muissa selvityksissä on havaittu esimerkiksi, että Suomessa asuvat kansainväliset opiskelijat tunnistavat hyvin heikosti työllistymistä ja integroitumista tukevia palveluita<sup>9</sup>.

Kotouttamisen ongelmia pyritään korjaamaan vireillä olevalla kotoutumislain uudistuksella (HE 208/2022). Työperusteiset maahanmuuttajat huomioidaan lakiuudistuksessa siten, että ensi kertaa lain tasolla säädettäisiin asettautumisen edistämisestä, joka on yksi kotouttamisen muoto. Lakiluonnoksessa asettautumisen edistämällä tarkoitetaan viranomaisten toimia, joilla tuetaan kuntaan muuttavan maahanmuuttajan kotoutumista kunnan kotoutumisohjelman ulkopuolella. Asettautumista tukevilla toimilla helpotetaan maahanmuuton alkuvaiheessa tarvittavaa asiointia eri viranomaisten kanssa (HE 208/2022). Uudistetun kotoutumislain on tarkoitus tulla voimaan samanaikaisesti työvoimapalvelu-uudistuksen kanssa (Hallituksen esitys eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämisestä, HE 207/2022). Suurissa kaupungeissa asettautumispalveluita on jo koottu yhden luukun palvelupisteiksi International House- tai Talent Hub-toiminnan alle.

Talent Hub- rahoituksella on kehitetty hyviä käytäntöjä asettautumispalveluiden järjestämiseen

Talent Boost -ohjelman myötä kunnat, joissa asuu vähintään 15 000 vieraskielistä asukasta, ovat voineet hakea valtionavustusta työperusteisten maahanmuuttajien palveluiden kehittämiseen. Vuonna 2021 jaettiin yhteensä 2,262 miljoonaa euroa Talent Hub -toiminnan edistämiseen kaupungeissa. Talent Hubeilla tarkoitetaan alueellisia yhteistyömalleja, jotka tarjoavat asiakaslähtöisiä, organisaatorajat ylittäviä palvelupolkuja kansainvälisten osaa- jien houkuttelun, rekrytoimisen, asettautumisen ja integroitumisen tueksi sekä yritysten ja kansainvälisten osaa- jien kohtaamiseksi. Vuonna 2021 avustusta saivat Espoo, Helsinki, Tampere, Turku ja Vantaa.<sup>10</sup> Talent Hub - toimintaa tuetaan myös Kokka kohti Suomea – hankkeella, jonka rahoittaa ESR (Euroopan sosiaalirahasto)<sup>11</sup>. Talent Hub -rahoituksen avulla kaupungit ovat kehittäneet asettautumispalveluita ja perustaneet maahanmuuttajille tarkoitettuja matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalveluita.

Työntekijöiden oleskelulupahakemuksista noin puolet tulee Uudellemaalle. Pääkaupunkiseudulla työperusteisia maahanmuuttajia palvelee vuonna 2017 perustettu ohjaus- ja neuvontapiste International House Helsinki. Palvelupisteessä on mukana useita viranomaisia: Digi- ja väestötietovirasto, Verohallinto, Maahanmuuttovirasto, Kela, Uudenmaan TE-toimisto ja Eläketurvakeskus. Ennen koronapandemiaa palvelupisteessä vieraili 6 000–9 000 asiakasta kuukaudessa.<sup>12</sup>

Kaupungeissa on valmius parantaa asettautumispalveluita edelleen niin, että ne tukevat laajemmin työn perusteella maahan muuttavien ja heidän perheidensä asettumista ja kiinnittymistä alueelle<sup>13</sup>. Esimerkiksi Helsingissä on suunnitteilla korkeampi palvelutaso niin sanotun pikakaistan kautta Suomeen tuleville erityisasiantuntijoille.<sup>14</sup> Tavoitteena on laajentaa palvelua niin, että Suomeen muuttava perhe voisi varata aikoja viranomaispalveluihin jo ennen Suomeen saapumista. International House Helsinki -palvelupisteessä on lisäksi pilotoitu ryhmäajanvarausta, kun pääkaupunkiseudun päiväkotiin töihin tulleelle 40 henkilön ryhmälle perheineen järjestettiin ennen maahantuloa infotilaisuus kaupungin tarjoamista palveluista. Tulijoiden maahan asettumista sujuvoitettiin myös varaamalla koko ryhmälle etukäteen ajat eri viranomaispalveluihin. Suurempia ryhmiä Suomeen kerralla rekrytoivat yritykset arvostaisivat tarkastuksen perusteella vastaavaa palvelua. Kaikki yritykset eivät kuitenkaan tiedä kaupunkien tarjoamista asettautumispalveluista.<sup>15</sup>

Asettautumispalveluilla helpotetaan arjen käynnistymistä Suomeen muuton jälkeen.

Kaupungeissa on valmius parantaa asettautumispalveluita edelleen.

Turussa työn perusteella maahan muuttaneiden palvelutarvetta kartoitetaan vapaaehtoisella asettautumissuunnitelmalla

Kotoutumislaki mahdollistaa alkukartoituksen tekemisen ja kotoutumissuunnitelman laatimisen työssä tai opiskelijana olevalle maahanmuuttajalle, mikäli hän itse sitä pyytää. Tutkimuksella on osoitettu, että kotoutumissuunnitelmat palveluineen lisäävät osallistujien pitkän aikavälin tulotasoa merkittävästi<sup>16</sup>.

Eri selvitysten mukaan kunnat ovat kuitenkin käyttäneet alkukartoituksia vähän, eivätkä ne toteudu kotoutumislain tarkoittamassa laajuudessa<sup>17</sup>. Tarkastuksen perusteella kunnat eivät tee eivätkä markkinoi alkukartoituksia työperusteisille maahanmuuttajille.

Kunnissa kehitellään uusia tapoja kartoittaa työn perässä maahan muuttaneiden palvelutarvetta. Esimerkiksi Turussa kokeillaan uudenlaista asettautumissuunnitelmaa, joka muistuttaa kotoutumissuunnitelmaa mutta on vapaaehtoinen. Suunnitelma laaditaan maahanmuuttajille, myös opiskelijoille, joilla on kiinnostusta jäädä maahan. Suunnitelmassa yhdistetään yksilöllisesti henkilön tarvitsemia asettautumis- ja kotouttamispalveluja liittyen asumiseen, puolison työllistymiseen sekä lasten päivähoitoon ja kouluihin. Suunnitelma tehdään englanniksi.<sup>18</sup> Kolmen ensimmäisen kuukauden aikana asettautumissuunnitelma tehtiin 23 henkilölle. Turussa ei ollut tietoa, että vastaavia suunnitelmia olisi tehty muissa kaupungeissa tai kunnissa.<sup>19</sup>

Tarkastuksessa hankkeille suunnatussa kyselyssä 16 hanketta 28:sta kertoi kehittäneensä hyviä käytäntöjä työperusteisten maahanmuuttajien asettautumiseen tai kotouttamiseen. Vastauksissa mainitaan muun muassa puolisoiden työllistymisen tukeminen sekä asettautumispalveluiden kehittäminen ja juurruttaminen osaksi kunnan peruspalveluja.

#### Puolisoiden työllistymistä on edistetty hankkeissa

Työn perusteella maahan muuttaneiden puolisoiden työllistyminen on avainasemassa kansainvälisten osaajien Suomeen integroimisessa<sup>20</sup>. Tutkimusten mukaan epäonnistuneen maahanmuuton yleisin syy on puolison sopeutumattomuus ja vasta toiseksi yleisin osajaan sopeutumattomuus<sup>21</sup>. Tarkastuksessa tehtyihin kyselyihin vastanneista yrityksistä ja hanke-toimijoista 66 prosenttia oli eri mieltä tai osittain eri mieltä väitteestä ”työperusteisten maahanmuuttajien puoliset ovat työllistyneet Suomessa hyvin”. Vain 24 prosenttia vastaajista arvioi, että työperusteisten maahanmuuttajien puoliset ovat saaneet Suomessa tukea työllistymiseen.

Kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeita käsitelleessä valtioneuvoston selonteossa tavoitteeksi on asetettu, että kaupunkeja ja alueellisia toimijoita kannustetaan käynnistämään ja vakinaistamaan ohjelmia, jotka tukevat työhön ja opiskelemaan muuttavien puolisoita kotoutumisessa ja työllistymisessä.<sup>22</sup> Käytännössä puolisoiden työllistymistä on tuettu suurissa kaupungeissa ja useassa hankkeessa.

Esimerkiksi vuosina 2020–2021 toteutetussa Kokka kohti työmarkkinoita -hankkeessa tavoitteena oli edistää Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla asuvien kansainvälisten osaajien puolisoiden työllistymistä ja sitä, että perheet jäävät alueelle. Hanke toteutettiin yhteistyössä Uudenmaan TE-toimiston kanssa, ja sitä rahoitti Euroopan sosiaalirahasto (ESR) 255 750 eurolla. Kuntien osuus rahoituksesta oli 85 250 euroa.<sup>23</sup> Helsingin kaupungin mukaan puoliso-ohjelmissa on ollut mukana yli 500 puolisoa ja 50 yritysyhteistyökumppania. Osallistujista noin 40 prosenttia on työllistynyt, mitä kaupungin edustajat pitivät hyvänä tuloksena esimerkiksi työllisyyden kuntakokeilussa saatuihin tuloksiin verrattuna. Tulos on myös saatu aikaan suhteellisen lyhytkestoisilla toimenpiteillä, kuten muutaman tunnin valmennuksella.<sup>24</sup>

Talent Boost -ohjelman hankerahoituksella on toteutettu puoliso-ohjelmia myös Turussa ja Tampereella. Tampereen Hidden Gems -ohjelmaan osallistuu vuosittain noin 30 puolisoa, mutta kaupungissa nähdään tarve laajentaa ohjelmaa.<sup>25</sup> Tarkastukseen haastatellut pitivät puoliso-ohjelmien kehittämiskohteina työvoiman ulkopuolella olevien puolisoiden tavoittamisen, toiminnan vakiinnuttamisen ja hyvän käytännön levittämisen suurten kaupunkien ulkopuolelle<sup>26</sup>. Vireillä olevassa kotoutumislain uudistuksessa tähdätään siihen, että työvoiman ulkopuolella olevat puoliset tavoitettaisiin aiempaa paremmin ja heidät

Kotoutumissuunnitelmia ei tehdä eikä markkinoida työperusteisille maahanmuuttajille.

Puolison sopeutumattomuus on yleisin syy maahanmuuton epäonnistumiseen.

Noin 40 prosenttia Helsingissä puoliso-ohjelmiin osallistuneista on työllistynyt.

saataisiin kotoutumista edistävien toimien piiriin. Kunnassa laadittaisiin toimeentulotukea tai lasten kotihoidon tukea saavalle puolisolle osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi sekä kotoutumissuunnitelma<sup>27</sup>.

### Englanninkielisten palvelujen tarve on tunnistettu, mutta niiden tarjonta vaihtelee

Tarkastuksessa yrityksille tehdyn kyselyn vastaajista 37 prosenttia oli sitä mieltä, että englanninkielisiä varhaiskasvatus- ja koulupaikkoja ei ole Suomessa riittävästi. Vastaajista 36 prosenttia ei osannut arvioida englanninkielisten palvelujen riittävyttä ja kolme prosenttia oli sitä mieltä, että paikkoja on riittävästi.

Työperusteiset maahanmuuttajat tiedustelevat englanninkielisten koulu- ja varhaiskasvatuspalveluiden saatavuutta Suomen edustustoilta jo ennen maahantuloa<sup>28</sup>. Erityisesti suurimpien kaupunkien ulkopuolella koulutuspaikkojen määrä ja tarve eivät kohtaa, mikä johtaa kilpailuun koulupaikoista<sup>29</sup>. Myös englanninkielistä lukiokoulutusta on tarjolla liian vähän. Suurissa kaupungeissa tunnustetaan englanninkielisen varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tarve, mutta samalla niissä mietitään, miten voitaisiin tukea maahanmuuttajien suomenkielistä koulupolkua. Se tarjoaisi maahanmuuttajien lapsille enemmän vaihtoehtoja jatko-opintoihin ja helpottaisi integroitumista Suomeen.<sup>30</sup>

Eduskunnan tarkastusvaliokunnan mukaan työperusteisten maahanmuuttajien lasten pääsy englanninkieliseen varhaiskasvatukseen ja kouluun on maahantulon ja maahan jäämisen kannalta tärkeää. Erityisesti korkeasti koulutetut, asiantuntijatehtävissä toimivat maahanmuuttajat arvostavat lastensa mahdollisuutta saada englannin kieleen painottuvaa perusopetusta.<sup>31</sup> Työperusteisten maahanmuuttajien toiveeseen kiinnitettiin huomiota myös Maahanmuuttopoliittisessa ohjelmassa vuonna 2018. Sen mukaan kansainvälisiä kouluja, päiväkoteja ja englanninkielistä opetusta lisäämällä tuetaan maahanmuuttajien asettautumista ja Suomeen muuttavien perheenjäsenten kiinnittymistä yhteiskuntaan.<sup>32</sup>

Myös englanninkielistä viranomaispalvelua on tarpeen lisätä<sup>33</sup>. Talent Boost- ohjelmassa tavoitteeksi on asetettu julkisten palveluiden tarjoaminen englanniksi erityisesti suurissa kaupungeissa<sup>34</sup>.

Tarkastuksessa haastateltujen suurten kaupunkien edustajien mukaan englanninkielisiä palveluja on vielä liian vähän, vaikka esimerkiksi Espoon kaupunki asetti vuonna 2017 tavoitteeksi ottaa englanti kaupungin viralliseksi asiointikieliseksi suomen ja ruotsin rinnalle. Helsingin kaupungin tavoitteena on tarjota lapselle pääsy englanninkieliseen varhaiskasvatukseen tai kouluun myös kesken lukuvuoden, jotta kouluun tai varhaiskasvatukseen pääsy ei muodostu esteeksi maahanmuutolle. Vuoden 2022 tammikuussa Helsinki antoi palvelulupauksen, että kaikki lähtömaassaan englanniksi opiskelleet pääsevät Helsingissä englanninkieliseen kouluun.<sup>35</sup> International House Helsingin palveluihin on lisätty englanninkieliset varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja asumisen neuvontapalvelut.<sup>36</sup> Helsingin vieraskielisen väestön määrän ennustetaan kasvavan lähes 100 000 henkilöllä vuoteen 2035 mennessä, jolloin Helsingin asukkaista vieraskielisiä olisi hieman yli neljäsosa.<sup>37</sup>

Työperusteisten maahanmuuttajien ja heidän perheenjäsentensä asettautumisen ja koututtamisen merkitys korostuu jatkossa, etenkin jos Suomeen tulee yhä enemmän työntekijöitä esimerkiksi Aasian maista, joissa perheet ovat suuria. Vuosina 2018–2022 Suomeen muuttaneista erityisasiantuntijoista 75 prosenttia on tullut perheen kanssa<sup>38</sup>.

Nopeasti kasvava työperusteisten maahanmuuttajien määrä voi olla haaste palvelujärjestelmälle. Osa viranomaisista on tunnistanut tämän, ja esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriössä mietitään, miten koulu- ja varhaiskasvatuspalvelut voivat vastata palvelutarpeeseen<sup>39</sup>.

Talent Hub -rahoituksella on parannettu työperusteisten maahanmuuttajien palvelujärjestelmän tehokkuutta suurissa kaupungeissa, mutta pienemmissä kunnissa toiminta ei ole vakiintunut

Tarkastuksen perusteella Talent Boost -ohjelman valtionavustuksilla on käynnistetty paljon työperusteista maahanmuuttoa tukevaa kehittämistyötä. Talent Hub -avustusta saaneissa suurissa kaupungeissa on rakennettu toimivia palvelupolkuja työperusteisille

Suuret kaupungit ovat lisänneet englanninkielisiä palveluja, mutta niitä on vielä liian vähän.

maahanmuuttajille ja heidän perheenjäsenilleen. Kaupunkien mukaan kehittämistyötä on myös integroitu muihin palveluihin tuloksellisilla tavoilla. Tarkastuksessa haastatellut kaupungit kiittelivät yhteistyötä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa sekä ohjelman myötä luotuja alueellisia ja valtakunnallisia verkostoja. Ongelmaksi nähtiin vuosittain haettavan Talent-avustuksen lyhytaikaisuus.

Talent Hubit toimivat yritysten paikallisina kansainvälisen rekrytoinnin kontakti- ja neuvontapisteinä lähes 30 paikkakunnalla ympäri Suomea. Pienemmillä paikkakunnilla Talent Hub -toiminta on kuitenkin vielä täysin hankkeiden varassa, ja nähtäväksi jää, pyrkivätkö kunnat vakiinnuttamaan toimintaa. Pienemmissä kunnissa ei käytännössä ole henkilöitä, joiden vastuulle työperusteiset maahanmuuttajat kuuluisivat, eikä asiaa nähdä kunnissa vielä strategisesti tärkeänä. Esimerkiksi Pohjois-Savon ELY-keskuksessa katsottiin, että työperusteiseen maahanmuuttoon liittyvät tavoitteet voisivat olla selkeämmät ja kunnianhimoisemmat.

ELY-keskuksen tehtäväksi nähtiin tavoitteiden selkeyttäminen ja kuntien kannustaminen työperusteisten maahanmuuttajien kotouttamiseen ja asettautumiseen.<sup>40</sup> Tarkastuksen havaintojen näkökulmasta kotoutumislain uudistamiseen sisältyvä esitys siitä, että ELY-keskuksille tulisi lain myötä uusi asettautumisen edistämisen tehtävä, on perusteltu. Lakiesityksen mukaan ELY-keskukset vastaisivat kotoutumisen ja asettautumisen edistämisen alueellisesta kehittämisestä, yhteistyöstä, yhteensovittamisesta, seurannasta ja valvonnasta.<sup>41</sup>

#### Rajanveto julkisten ja yksityisten asettautumispalvelujen välillä ei ole selvä

Työperusteisten maahanmuuttajien alkuvaiheen palveluista käytetään yleisesti nimitystä asettautumispalvelut. Näihin lukeutuvat mm. asunnon etsintä, henkilötunnuksen saaminen ja pankkitilin avaaminen. Asettautumispalveluista linjattiin vuoden 2018 Maahanmuuttopoliittisessa ohjelmassa. Sen mukaan asettautumista voidaan helpottaa tarjoamalla muuton alkuvaiheessa tarvittavat viranomaispalvelut yhden luukun periaatteella sekä tarjoamalla palveluita englanniksi ja muilla työvoiman maahanmuuton pääkielillä.<sup>42</sup> Asettautumispalveluita ovat peräänkuuluttaneet myös työmarkkinakeskusjärjestöt (Elinkeinoelämän keskusliitto, Kunta- ja hyvinvointialueu työnantajat, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö, Akava ja STTK). Niiden mukaan perheen asettautumisen on oltava sujuvaa ja siihen on sisällyttävä lasten päivähoidon ja koulutus sekä tuki puolison työnhaukalle.<sup>43</sup>

Työntekijöiden integroituminen Suomeen on myös yritysten etu, ja käytännössä monet yritykset tukevat työntekijöidensä maahan asettumista. Osa yrityksistä ostaa asettautumispalvelut niin sanotuilta relokaatiopalveluista tarjoavilta yrityksiltä, osa järjestää ne itse. Esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöitä Suomeen rekrytoivat yritykset huolehtivat kaikista työntekijän asettumiseen liittyvistä tehtävistä, kuten työntekijän henkilötunnuksen ja pankkitilin hankkimisesta sekä asunnon järjestämisestä. Yritykset toivovat kuitenkin, että ne saisivat asettautumispalveluissa apua kaupungeilta ja kunnilta. Myös suurissa kaupungeissa on huomattu, että yritykset ovat entistä kiinnostuneempia kaupunkien palvelutarjonnasta. Osittain tämä on seurausta verottajan linjauksesta, jonka mukaan relokaatiopalvelut ovat työntekijälle verotettavaa etua. Suurissa kaupungeissa katsotaan kuitenkin, että julkishallinnon palveluissa ei voida päästä samanlaiselle palvelutasolle kuin relokaatiopalveluja myyvissä yrityksissä.

Tarkastuksen perusteella vuoden 2018 Maahanmuuttopoliittisen ohjelman tavoite vahvistaa yhteistyötä rekrytoivien yritysten, viranomaispalveluiden, järjestöjen ja yksityisten asettautumispalvelujen tuottajien välillä, ei ole täysin toteutunut. Toimijoille on epäselvää, mitä asettautumisella tarkoitetaan, miten se eroaa kotouttamisesta ja miten vastuu jakautuu valtioon, kuntien, työnantajien ja maahanmuuttajien kesken.

Tarkastusviraston kyselyyn vastanneista yrityksistä 41 prosentille ja hankkeista 28 prosentille asettautumispalveluiden ja kotouttamispalveluiden välinen ero oli epäselvä. Ongelmaksi tarkastuksen kyselyyn vastanneet yritykset ja hankkeet kokivat myös sen, ettei millään taholla ole kokonaisvastuuta asettautumispalveluista. Vastajien käsitykset vastuuta- hoista vaihtelivat paljon. Suurin osa kyselyiden vastaajista katsoi, että vastuu on nyt

Pienissä kunnissa ei ole vastuuhenkilöitä työperusteisille maahanmuuttajille.

Asettautumispalveluista linjattiin vuoden 2018 Maahanmuuttopoliittisessa ohjelmassa. Silti käsite on toimijoille vielä epäselvä.

Yritykset kokevat, että millään taholla ei ole kokonaisvastuuta asettautumispalveluista.



käytännössä työnantajilla ja työntekijöillä itsellään. Sekä yritysten että hanketoimijoiden mukaan vastuun asettautumispalveluiden järjestämisestä tulisi kuulua vahvasti myös kaupungeille ja kunnille. Yrityksistä yhdeksän prosenttia oli saanut kaupungilta tai kunnalta apua työperusteisen maahanmuuton eri vaiheissa. Käytännössä apu oli ollut työntekijöiden lasten päivähoidon ja koulupaikan järjestämistä, auttamista puolison työllistymisessä sekä apua ulkomaalaisen henkilön palkkaukseen. Nämä yritykset kokivat saamansa avun erittäin hyödylliseksi.

Myös tarkastuksen haastatteluissa asiantuntijat pitivät tarpeellisena vastuiden kirkastamista mutta toivat samalla esille, että työperusteisten maahanmuuttajien palvelutarpeet ovat hyvin erilaisia, eikä asettautumispalveluita voi sen takia kovin tarkasti määrittellä. Vastuiden nykyistä tarkempi määrittäminen palvelisi kuitenkin sekä työnantajia että asettautumispalveluista osaltaan vastaavia kaupunkien viranomaisia ja lisäksi palvelujärjestelmän tehokkuutta.

Kehitettävää on myös yhteistyössä kaupunkien ja yritysten välillä. Tarkastuksessa haastatellut sote-alan yritykset toivat esille, että heille tärkeintä olisi saada sellaiset kontaktit kaupungin palveluihin, joihin he voivat olla yhteydessä erilaisissa asettautumisen ongelmatilanteissa. Samalla he voisivat kertoa kaupungille, kuinka paljon ja milloin heidän kauttaan on tulossa alueelle uusia asukkaita, mikä puolestaan auttaisi kaupunkia palvelujen suunnittelussa. Tällä hetkellä yritykset tekevät rekrytoitaville työntekijöille tietopaketteja heidän tulevista kotikaupungeistaan, mutta pakettien kokoaminen olisi luontevimmin kaupunkien ja kuntien tehtävä.

Asettautumista koskevien vastuiden tarkka määrittely palvelisi yrityksiä ja kaupungeja ja lisäisi järjestelmän tehokkuutta.

**Pienten ja keskisuurten yritysten rekrytointikynnystä halutaan alentaa korvaamalla asettautumisen kustannuksia**

Asettautumisen kustannuksia on pidetty yhtenä esteenä pienten ja keskisuurten yritysten kansainvälisille rekrytoinneille. Yritykset eivät myöskään välttämättä tiedä, että toisesta maasta tuleva työntekijä voi odottaa yrityksen järjestävän muuttoon liittyviä käytännön asioita, jos ne eivät ole aiemmin rekrytoineet kansainvälisesti.

Pienten ja keskisuurten yritysten rekrytointikynnystä halutaan alentaa Varsinais-Suomen ELY-keskuksen vetämässä hankkeessa, jossa pk-yrityksille tarjotaan mahdollisuus ostaa yksityistä relokaatiopalvelua enimmillään noin 5 000 eurolla per yritys, siten että yrityksen oma maksuosuus on 20 prosenttia. Yritys voi valita ELY-keskuksen kilpailuttamalta relokaatiopalveluja tuottavalta yritykseltä kolmen eri suuruisen ja -hintaisen palvelupaketin välillä. Tarkoitukseen varatulla hankerahoituksella voidaan tukea arviolta 100–150 yritystä.<sup>44</sup> Palvelu on käytettävissä toukokuulle 2023 tai niin kauan kuin määrärahaa on käytettävissä<sup>45</sup>.

**Sähköinen etärekisteröityminen lähtömaassa nopeuttaisi asettumista Suomeen**

Ulkomaalaisten työntekijöiden asettumista Suomeen helpottaisi, jos heillä olisi nykyistä nopeampi pääsy sähköisiin viranomaispalveluihin. Tarkastuksessa haastatellut asiantuntijat sekä useat elinkeinoelämän edustajat vaativat valtionhallinnolta nopeita toimia, jotta työperusteisten maahanmuuttajien sähköinen tunnistauminen saataisiin mahdollisimman pian käyttöön. Työntekijän tulisi voida hakea jo ennen Suomeen saapumista suomalaista verokorttia, rekisteröintiä väestörekisteriin ja kotikuntaan sekä Suomen sosiaaliturvaan kuulumista. Joustavien lupamenettelyjen tulisi koskea myös työntekijän mukana saapuvaa perhettä.<sup>46</sup>

Myös kaikille maassa oleville välttämättömien pankkipalveluiden saatavuudessa on haasteita<sup>47</sup>. Yrityksille ja hanketoimijoille suunnatuissa kyselyissä 69 prosenttia vastaajista oli eri mieltä tai osittain eri mieltä väitteestä ”pankkitilin avaaminen Suomessa sujuu yleensä ongelmitta”.

Ulkomaan kansalaiset voivat saada oleskeluluvan myöntämisen jälkeen suomalaisen henkilötunnuksen Digi- ja väestötietovirastosta tai Verohallinnosta. Tarkastuksen kyselyyn vastanneiden hanketoimijoiden mukaan Digi- ja väestötietoviraston tulisi kehittää palvelujaan ja neuvontaa monikielisemmiksi ja asiakaslähtöisemmiksi ja palvella asiakkaita näkyvämmiin myös paikallisella tasolla.

Nykyisellään henkilötunnusten ja kotikuntamerkitöjen saaminen kestää hanketoimijoiden mukaan aivan liian kauan. Yritysten kokemusten mukaan Digi- ja väestötietovirastossa jonot ovat kasvaneet huomattavasti viimeisten vuosien aikana<sup>48</sup>. Vuoden 2022 syyskuussa Digi- ja väestötietoviraston ulkomaalaisten työntekijöiden henkilötietojen rekisteröinti väestötietojärjestelmään vei kaksi viikkoa ja muiden ulkomaalaisten 16 viikkoa. Muiden ulkomaalaisten rekisteröintiäika oli pidentynyt entisestään toukokuusta 2022, jolloin se oli 11 viikkoa.

Valtiovarainministeriön ja Digi- ja väestötietoviraston välisen vuoden 2022 tulossopimuksen tavoitteeksi on kirjattu työperusteisen maahanmuuton asiakkaiden rekisteröintien nopeuttaminen. Digi- ja väestötietovirastossa on meneillään useita kehittämistoimia palveluiden saatavuuden ja asiakaslähtöisyyden parantamiseksi. Valtiovarainministeriöllä ja Digi- ja väestötietovirastolla on yhteinen tavoite kehittää palveluiden asiakaslähtöisyyttä systemaattisilla digitalisointitoimilla sekä asiakasviestintää ja -ohjausta parantamalla.<sup>49</sup>

Suuret kaupungit mainitsivat tarkastuksen haastatteluissa tarpeen parantaa yhteistyötä Digi- ja väestötietoviraston kanssa, jotta asiakkaille saataisiin paremmin tietoa sen eri prosessien kestosta. Tarkastuksen haastatteluissa sekä ulkomaalaislain 5 luvun muutosta koskeissa lausunnoissa<sup>50</sup> korostettiin myös, että asiakkaan tulisi voida tunnistautua kerran yhden viranomaisen palvelussa ja tietojen tulisi siirtyä automaattisesti muille viranomaisille, jotta maahantuloprosessi sujuvoituisi. Nykyisin maahanmuuttaja joutuu tunnistautumaan jokaisen viranomaisen luona erikseen.

Hallituksen Koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton tiekartan mukaan maahan muuttavien tunnistautumisen ja rekisteröitymisen prosessia ja digitalisointia kehitetään, jotta maahantulo voisi käynnistyä jo ulkomailta käsin<sup>51</sup>. Ulkoministeriön vetämässä, vuosina 2021–2025 toteutettavassa Virtual Finland -hankkeessa tavoitteena on luoda Suomelle digitaalisen maahantulon palveluinfrastruktuuri, jolla helpotetaan yritysten, työntekijöiden ja opiskelijoiden maahantuloa sekä Suomeen asettumista. Hankkeelle on kohdennettu kahdeksan miljoonan euron rahoitus EU:n elpymis- ja palautumistukirahastosta (RRF). Lisäksi Suomi rahoittaa hanketta kansallisesti 2 miljoonalla eurolla.<sup>52</sup>

Valtiovarainministeriö asetti lokakuussa 2020 digitaalisen henkilöllisyyden hankkeen, jonka yhtenä tavoitteena on tuottaa edellytykset ulkomaalaisen henkilön rekisteröinnille ja sähköiselle tunnistautumiselle Suomeen. Hankkeessa on valmisteltu hallituksen esitys digitaalista henkilöllisyyttä koskevaiksi lainsäädännöksi (HE 133/2022 vp).<sup>53</sup> Ehdotuksella on tarkoitus mahdollistaa digitaalisen henkilöllisyydestodistuksen sekä ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen tuottaminen ja käyttö<sup>54</sup>.

Joulukuussa 2020 valtiovarainministeriö asetti hankkeen uudistamaan henkilötunnusjärjestelmää. Hankkeen yhtenä tavoitteena on mahdollistaa henkilötunnuksen myöntäminen ulkomaalaiselle nykyistä laajemmin. Hankkeessa on valmisteltu hallituksen esitys laiksi väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi (HE 132/2022 vp). Esityksen yhtenä tavoitteena on mahdollistaa se, että ulkomaalainen voisi mobiilisovelluksella tallentaa tietonsa väestötietojärjestelmään, jolloin hän saisi suomalaisen henkilötunnuksen. Menettely aikaistaisi henkilötunnuksen saantia nykyisestä, koska henkilötunnuksen voisi saada jo siinä vaiheessa, kun oleskelulupaa haetaan. Esitykseen sisältyy myös ehdotus, että henkilötunnus voitaisiin antaa myös tilanteessa, jossa henkilön tunnistamisen tekee edustuston sijaan ulkoinen palveluntarjoaja.<sup>55</sup>

Ehdotettujen lakimuutosten kaavailtu voimaantulo on 1.9.2023. Tarkastuksen perusteella uudistukset tehostaisivat työperusteisen maahanmuuton hallintoa ja sujuvoittaisivat työperusteisten maahanmuuttajien Suomeen tuloa.

# Liite: Miten tarkastettiin

## Tarkastuksen tarkoitus ja tavoite

Tarkastuksen tavoitteena oli selvittää työperusteiseen maahanmuuttoon liittyviä toimenpiteitä ja tavoitteita, hallinnollisten prosessien tehokkuutta ja asiakaslähtöisyyttä sekä viranomaisten välisen yhteistyön toimivuutta. Työvoimapula-aloista tarkasteltiin erityisesti sosiaali- ja terveysalaa ja sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden maahantuloon liittyviä kysymyksiä.

Tarkastuksella pyrittiin tuottamaan oleellista tietoa eduskunnalle ja hallinnolle. Hallinnossa on käynnissä useita työperusteisen maahanmuuton järjestelmän kehittämishankkeita. Hallinto hyötyy kehittämistyössään siitä, jos tarkastuksessa tunnistetaan oleellisia kehittämiskohteita ja toimivia hyviä käytäntöjä sekä tuotetaan aiheesta uutta tietoa. Eduskunta hyötyy tarkastuksen tuottamasta tiedosta arvioidessaan järjestelmään kohdistuvien lainsäädäntötoimien tarkoituksenmukaisuutta. Tarkastus toteutettiin 20.12.2021-14.12.2022.

## Tarkastuksen kysymykset ja kriteerit

Tarkastuskysymys (4): Saavatko työn perusteella maahan muuttavat ja heidän perheensä tarvitsemansa kotouttamis- ja asettautumispalvelut ja onko palvelujärjestelmä hallinnollisesti tehokas?

Kriteerit:

- Kansainvälisten osaajien ja heidän perheidensä aktiivista kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan on vahvistettu, tehostettu ja nopeutettu. Asettautumis- ja kotouttamispalveluita on parannettu ja ne toimivat hallinnon näkökulmasta tehokkaasti. Perheille on tarjolla englanninkielisiä palveluja.

Kriteerien lähteet:

- Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma; Tarkastusvaliokunnan mietintö: Kotouttamisen toimivuus; Talent Boost- ohjelman ja Talent Hub -avustusten tavoitteet.

## Tarkastuksen aineistot ja menetelmät

Tarkastuksen aineisto kerättiin vuoden 2022 tammikuun-lokakuun välisenä aikana. Tarkastusaineisto koostui 38 suunnittelu- ja tarkastusvaiheessa tehdyistä viranomaisten, asiantuntijoiden ja yritysten haastatteluista, kolmesta kyselystä, viranomaisille osoitetuista tietopyynnöistä sekä tilastoista, erityisesti Maahanmuuttoviraston tuottamasta tilastotiedosta. Kirjallinen aineisto koostui viranomaisten asiakirjoista, lainsäädännöstä ja sen valmistelun asiakirjoista sekä tutkimuksista ja selvityksistä.

Tarkastuksen kyselyt suunnattiin yrityksille, hanketoimijoille ja edustustoille. Yrityksille 29.3.2022 lähetettyyn kyselyyn vastasi 36 yritystä. Yritykset edustivat 17 eri toimialaa. Kymmenen yrityksen toimiala oli teollisuus. Ahvenanmaata lukuun ottamatta vastaajia oli kaikista maakunnista. Suurin osa (60 %) vastaajista oli Uudeltamaalta. Yrityksistä 13 oli suur-yrityksiä, 11 mikroyrityksiä, 8 pieniä yrityksiä ja 4 keskisuuria yrityksiä. Kysely jaettiin ensimmäisessä vaiheessa Keskuskauppakamarin kautta alueellisille kauppakamareille. Toisessa vaiheessa kyselyä jaettiin sosiaalisen median kautta, HALL ry:n kautta sekä Pohjanmaan ELY-keskuksen kautta. Kyselyyn vastattiin anonyymisti ja kyselylinkkiä oli mahdollista jakaa eteenpäin. Kyselyn vastausprosentti ei jakotavan vuoksi ole tiedossa.

Hanketoimijoille suunnattu kysely lähetettiin 3.5.2022 yhteensä 37 hankkeelle, joiden tavoitteet ovat liittyneet tai sivunneet työperusteista maahanmuuttoa. Hankkeista 11 liittyi Talent -toimintaan ja loppuisissa hankkeissa tavoitteena on ollut maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittäminen. Kyselyyn saatiin vastaukset 28 hankkeesta, joten vastausprosentti oli 76.

Heinäkuussa 2022 lähetettiin kysely 17 edustustoon niihin maihin, joissa on ollut eniten työperusteisia oleskelulupahakemuksia. Vastaukset pyydettiin 31.8.2022 mennessä.

Määräaikaan mennessä vastauksia tuli 16 vastaajalta, 15 edustustosta. Tarkastuksen aineiston analyysimenetelminä olivat laadullinen sisällönanalyysi ja kuvaileva määrällinen analyysi.

## Tarkastuksen haastattelut

### Suunnitteluvaiheen haastattelut, syksy 2021

Business Finland, Elinkeinoelämän keskusliitto, Helsingin kaupunki, Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat, Maahanmuuttovirasto, Moniheli ry. opetus- ja kulttuuriministeriö, sisäministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK, Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL Suomen Yrittäjät, TEHY, Turun kaupunki, Työ- ja elinkeinoministeriö, ulkoministeriö Uudenmaan ELY-keskus ja Uudenmaan TE-toimisto

### Tarkastusvaiheen haastattelut, kevät 2022

Attendo, Barona, Espoon kaupunki (Talent Boost -toiminta), Helsingin kaupunki (Talent Boost -toiminta), Hyvinvointiala HALI ry, Kotouttamisen osaamiskeskus, Maahanmuuttovirasto, Mehiläinen ja Healthcare Stuffing Solutions, Pohjois-Savon ELY-keskus, Silkkitie, Tampereen kaupunki (Talent Boost -toiminta), Tilastokeskus, Metropolia ammattikorkeakoulu (TOKASA-hanke), Turun kaupunki (Talent Boost) -toiminta, Valvira, Varsinais-Suomen ELY-keskus ja Varsinais-Suomen TE-toimisto.

## Viitteet

- <sup>1</sup> Euroopan muuttoliikeverkosto, 2022. Vuosittainen maahanmuutto- ja turvapaikkara-portti.
- <sup>2</sup> Sarvimäki & Hämäläinen, 2016. Integrating Immigrants: The Impact of Restructuring Active Labour Market Programs.
- <sup>3</sup> Euroopan muuttoliikeverkosto, 2022.
- <sup>4</sup> Matveinen, 2022. Suomeen saapuneiden työperäisten korkeakoulutettujen maahanmuuttajien sopeutumiskokemuksia tarkastelemassa ja sijainnillisia eroja etsimässä. Pro gradu -tutkielma, Helsinki.
- <sup>5</sup> Mathies & Karhunen, 2020. Do they stay or go? Analysis of international students in Finland. *Globalisation, Societies and Education* 19:3.
- <sup>6</sup> Itä-Suomen yliopisto, 2022. Kansainväliset maisteriopiskelijat haluavat työllistyä Suomeen.
- <sup>7</sup> HE 122/2021 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ulkomaalaislain ja henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain 3 ja 5 §:n muuttamisesta.
- <sup>8</sup> Tarkastusvaliokunnan mietintö Kotouttamisen toimivuus. TrVM 6/2018 vp.
- <sup>9</sup> Itä-Suomen yliopisto, 2022.
- <sup>10</sup> Talent Boost -ohjelma. Työ- ja elinkeinoministeriön verkkopalvelu.
- <sup>11</sup> Työ- ja elinkeinoministeriön kommentit tarkastussuunnitelmaluonnokseen, sähköposti 14.12.2021.
- <sup>12</sup> Helsingin kaupungin haastattelu 28.8.2021.
- <sup>13</sup> Helsingin, Tampereen ja Turun kaupunkien haastattelu, tammi-maaliskuu 2022.
- <sup>14</sup> Helsingin kaupungin haastattelu 10.2.2022.
- <sup>15</sup> Sote-alan yritysten haastattelu, tammi-maaliskuu 2022.
- <sup>16</sup> Sarvimäki & Hämäläinen, 2016.
- <sup>17</sup> Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2018. Monimenetelmäinen tutkimus kotouttamistoimenpiteiden toimivuudesta.
- <sup>18</sup> Turun kaupungin haastattelu 29.9.2021.
- <sup>19</sup> Emt.
- <sup>20</sup> Valtiontalouden tarkastusviraston selvitys 1/2021. Työperäisen maahanmuuton kannustimet ja esteet – Katsaus kirjallisuuteen ja politiikkatoimiin.
- <sup>21</sup> Matveinen, 2022.
- <sup>22</sup> Valtioneuvoston julkaisu 2021:62. Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista.
- <sup>23</sup> Helsingin kaupunki, Kokka kohti työmarkkinoita -hanke. Kaupungin internet-sivusto.
- <sup>24</sup> Helsingin kaupungin haastattelu 10.2.2022.
- <sup>25</sup> Tampereen kaupungin haastattelu 9.2.2022.
- <sup>26</sup> Espoon, Helsingin, Tampereen ja Turun kaupunkien haastattelu, tammi-maaliskuu 2022.
- <sup>27</sup> HE 208/2022 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä ja siihen liittyviksi laeiksi.
- <sup>28</sup> Ulkoministeriön haastattelu 14.10.2022.
- <sup>29</sup> Matveinen, 2022.
- <sup>30</sup> Espoon, Helsingin, Tampereen ja Turun kaupunkien haastattelu, tammi-maaliskuu 2022.
- <sup>31</sup> Tarkastusvaliokunnan mietintö Kotouttamisen toimivuus. TrVM 6/2018 vp.
- <sup>32</sup> Sisäministeriön julkaisu 1/2018. Töihin Suomeen – Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma työperusteisen maahanmuuton vahvistamiseksi.
- <sup>33</sup> Emt.
- <sup>34</sup> Talent Boost -toimenpideohjelman seurantaraportti 2017-2022, Työ- ja elinkeinoministeriö 14.12.2020.
- <sup>35</sup> Helsingin kaupungin haastattelu 10.2.2022.

- <sup>36</sup> Talent Helsinki -hanke. Hakemus valtionavustuksen saamiseksi Talent Hub -toimintaan 1.5.2021-30.4.2022.
- <sup>37</sup> Helsingin kaupunki, 2019. Helsingin kaupungin englanninkielisten palveluiden kehittämisohjelma.
- <sup>38</sup> HE 114/2022 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.
- <sup>39</sup> Opetus- ja kulttuuriministeriön haastattelu 22.9.2021.
- <sup>40</sup> Pohjois-Savon ELY-keskuksen haastattelu 25.1.2022.
- <sup>41</sup> HE 208/2022 vp.
- <sup>42</sup> Sisäministeriön julkaisu 1/2018.
- <sup>43</sup> Työmarkkinakeskusjärjestöjen kannanotto, 2021. Työ- ja opiskeluperusteinen maahanmuutto tukemaan Suomen kestävä kasvua. 19.2.2021.
- <sup>44</sup> Varsinais-Suomen ELY-keskuksen haastattelu Kokka kohtia Suomea hankkeesta, 27.1.2022.
- <sup>45</sup> Kokka kohti Suomea – hanke 2022, ELY-keskusten internet-sivusto.
- <sup>46</sup> Helsingin kaupungin haastattelu 10.2.2022, Teknologiateollisuus ry:n lausunto koskien hallituksen esitystä ulkomaalaislain muuttamisesta, 7.3.2022 sekä Helsingin seudun kaupakamarin lausunto koskien hallituksen esitystä ulkomaalaislain muuttamisesta, 7.3.2022. Ks. Lausuntopalvelu.
- <sup>47</sup> Työ- ja elinkeinoministeriön kommentit tarkastussuunnitelmaluonnokseen, sähköposti 14.12.2021.
- <sup>48</sup> Helsingin kaupungin haastattelu 28.9.2021 sekä tarkastuksessa yrityksille suunnattu kysely.
- <sup>49</sup> Valtiovarainministeriön lausunto VTV:n tarkastuskertomusluonnoksesta Työperusteinen maahanmuutto, 14.11.2022.
- <sup>50</sup> Lausuntopalvelu, 2022. Lausunnot hallituksen esityksestä ulkomaalaislain 5 luvun muuttamisesta.
- <sup>51</sup> Valtioneuvoston julkaisu 2021:74.
- <sup>52</sup> Ulkoministeriö 2022, Virtual Finland -hanke.
- <sup>53</sup> Valtiovarainministeriön lausunto VTV:n tarkastuskertomusluonnoksesta Työperusteinen maahanmuutto, 14.11.2022.
- <sup>54</sup> HE 133/2022. Hallituksen esitys eduskunnalle digitaalista henkilöllisyyttä koskevaiksi lainsäädännöksi.
- <sup>55</sup> Valtiovarainministeriön lausunto VTV:n tarkastuskertomusluonnoksesta Työperusteinen maahanmuutto, 14.11.2022.